

Spacerem na Jaworz cz. 2

Echotr 129/2005

W majowym numerze Echa opisaliśmy państwu świeżo wydany folder ścieżki przyrodniczo-edukacyjnej „Limanowa-Sałasz-Jaworz”. W tym miesiącu pragniemy zapoznać Szanownych Czytelników z początkowym odcinkiem tej ścieżki.

Przystanek pierwszy zatytułowany jest „Pospolite rośliny towarzyszące człowiekowi.”

Idąc od rynku szlakiem niebieskim warto zwrócić uwagę na towarzyszącą nam roślinność zasiedlającą obrzeża ulic, przydrożne zbocza, przychacia, place magazynowe, śmietniki i tym podobne miejsca nie uporządkowane ręką ludzką. Są to gatunki ruderalne. Z kolei na działkach, przydomowych ogródkach i polach uprawnych spotykamy chwasty, czyli roślinność synantropijną.

Wiele z rosnących tu gatunków ma ciekawą biologię lub jest użyteczna w różny sposób dla człowieka. Część gatunków to chwasty polne inne trafiły tu z łąk i lasów (np. kielisznik zaroślowy), a niewielka ilość to gatunki występujące tylko na miejscach ruderalnych. Ciekawe jest pochodzenie wielu gatunków i ich właściwości biologiczne, a niekiedy ich agresywność w opanowywaniu nowych dla nich siedlisk.

Na tym odcinku, do przecięcia torów kolejowych przez szlak na ul. Leśnej zauważmy m. in. gatunki: blekot pospolity, jasnota biała, ostrożeń lancetowaty, nawłóć późna i inne.

Blekot pospolity – *Aethusa cynapium*

Należy do rodziny baldaszkowatych, do której zalicza się pietruszka, marchew, seler czy lubczyk. Jednakże w odróżnieniu od nich jest rośliną trującą. Ziele i korzeń zawierają trujące

alkaloidy – cynapinę i koninę. Właśnie podobieństwo do wymienionych warzyw jest przyczyną wielu zatruć. Spotkać go można również w uprawach polnych, szczególnie okopowych.

Powyżej torów PKP na poboczu drogi zauważyć można ponad to następujące gatunki: barszcz zwyczajny, szałwia lepka, łopian większy. Większość z nich jest opisane w folderze wydanym przez Starostwo w Limanowej.

Dochodzimy do skrzyżowania z ul. Witkacego, nad nią po lewej stronie żywopłot z derenia świdwy, który dalej ma postać nieformowaną i z domieszką dzikiej róży. Mijamy ul. Achacego Przyłęckiego. Za nią po lewej szpaler ze świerka.

Idąc tędy warto również zerknąć tutaj do przydomowych ogródków i zapoznać się z gatunkami tam rosnącymi – świerk kłujący (tzw. świerk srebrny), żywotnik zachodni i jałowiec wirginijski – „Skyrocket”, sumak octowiec. Są tu też strzyżone trawniki modne obecnie, lecz warto wiedzieć o ich zupełnej sztuczności i bardzo drogim utrzymaniu (najdroższy ekosystem świata).

Mijamy ul. Ignacego Paderewskiego.

Powyżej po lewej spory płat łąki, o której należy pamiętać, że jest zbiorowiskiem półnaturalnym istniejącym dzięki takim zabiegom jak koszenie, wypasanie i organiczne nawożenie. Zerkając z ulicy można dostrzec wiele gatunków łąkowych. Ciekawym jest, że oprócz nielicznych gatunków podsiewanych większość to gatunki naturalne mające stanowiska w widnych lasach, ciepłolubnych murawach lub śródleśnych młakach.

Chaber łąkowy – *Centaurea jacea*

Rodzina złożone. Liliowopurpurowe kwiaty zebrane są w okazałe koszyczki. Brzeżne kwiaty znacznie powiększone pełnią rolę powabni i są płonne. To właśnie jeden z tych barwnych gatunków łąki rajgrasowej, spotkać go można również w innych typach łąk oraz na pastwiskach, polanach, suchych zboczach i w widnych zaroślach. Pospolity w całym kraju. Zawiera glikozydy i

flawonoidy mające zastosowanie w medycynie ludowej.

Ulica Leśna kończy się niewielką alejką złożoną z jesionów i lip. Rozglądając się wokoło dostrzegamy tradycyjne, niewielkie gospodarstwa rolne, gdzie krowy pasą się w obejściu.

Tutaj znajduje się też kapliczka fundacji Braci Wojtasów z drewnianą rzeźbą Matki Boskiej Bolesnej.

Dochodzimy do ściany lasu wzdłuż nasłonecznionej miedzy z klinopodium pospolitym, rzepikiem pospolitym i ekspansywną tarniną. Przy znaku drogowym (ograniczenie prędkości do 30 km/godz.) ogrodowe malwy i oman wielki – uciekinierzy z pobliskich ogrodów.

Wchodząc w las na wysokości ok. 550 m npm mamy świadomość, że znajdujemy się na granicy piętra pogórza i regła dolnego. Skład gatunkowy lasu, do którego wchodzimy pomimo antropogenicznych zmian i tak wykazuje cechy pośrednie między grądem a dolnoreglową buczyną. Dominuje buk i jodła a obok nich spotyka się następujące gatunki: brzoza brodawkowata, czereśnia, dąb szypułkowy, jawor, sosna pospolita i inne.

Idąc ścieżką wzdłuż ściany lasu spotykamy obok gatunków leśnych również rośliny spotykane niżej, ze zbiorowisk ruderalnych i łąkowych. Przykładem mogą być: przytulia czepna, gorczyznik pospolity, jaskier ostry, głowienka pospolita.

Dochodzimy ścieżką z poręczami do ławeczki, na której odpoczywamy rozglądając się wokoło. Po przeciwnej stronie drogi widać zwarty pas zarośli krzewiastych z dominującą tarniną, tak zwane czyżnie. Są to naturalne zbiorowiska otulinowe tworzące się na skraju lasu. Często tworzą one również zadrzewienia śródpolne. Spotkamy je jeszcze na skraju polan na Sałaszu.

Nie długo również opis wszystkich przystanków dostępny będzie

na stronach internetowych Starostwa Powiatowego w Limanowej. Na obecny czas ścieżka nie jest oznakowana, ale folder został tak skonstruowany, że nie trzeba oznaczeń. Jednak w przyszłych latach planuje się również oznakowanie w terenie przystanków. W przyszłym numerze echa postaramy się opisać w dalszej części przystanki oraz zapraszamy również na strony Powiatowego Centrum Ekologicznego na głównej stronie Starostwa Powiatowego

(Przygotowano na podstawie folderu – Ścieżka przyrodniczo-
edukacyjna „Limanowa-Sałasz-Jaworz”).

P0